

The contradiction between individual and social experience, which each person learns in the process of intensification of the personality socialization, is explained by the following influencing factors: education, environment and communication.

The criterion is an essential feature on the basis of which we distinguish the level of intensification of the personality socialization of experimental and control groups depending on the content of organizational influences. It is substantiated that it is not advisable to single out any one side as a general criterion for the intensification of the personality socialization. The process of intensification of the personality socialization is integral and continuous.

Criterion characteristics of level development are their qualitative parameters. None of the criteria taken separately is sufficient to assess the effectiveness of the organization of intensification of the personality socialization. Various functions of the activity organization require evaluations that are oriented to different groups of characteristics. That is, the researcher task is to define a set of criteria. The selected criteria must be presented in a form that corresponds to the specific intensification system and its functions.

Key words. *Activity, personality, socialization, training, environment, communication, criterion, level.*

УДК 37.013.77

Олександр Черненко

Центральноукраїнський державний університет імені В. Винниченка

ORCID ID 0000-0001-7012-1797

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/127-140

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОСВІТНЬОЇ ДОСКОНАЛОСТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ КОМПОНЕНТІВ ЯКОСТІ

У статті розглядається важливість системного підходу до управління якістю освіти та досягнення освітньої досконалості. Автор акцентує увагу на тому, що якість освіти є складною, багатокомпонентною системою, в якій усі елементи (навчальні програми, педагогічні методики, кадрове забезпечення, матеріально-технічна база, фінансування, система управління тощо) перебувають у тісній взаємодії та взаємозв'язку.

Мета статті – охарактеризувати системний підхід до освітньої досконалості та визначити взаємозв'язок компонентів якості освіти.

Для досягнення поставленої мети, було застосовано комплекс загальнонаукових методів: логіко-семантичний, проблемно-цільовий аналіз, порівняння, систематизації і узагальнення матеріалу, системно-структурний підхід. Обрані методи дали змогу автору ретельно проаналізувати наукову літературу та матеріали, доступні в мережі Інтернет та наукових бібліотеках, що стосуються обраної теми дослідження.

Проаналізовано погляди різних науковців на системний підхід до управління якістю освіти, які часто залишаються фрагментарними та зосередженими лише на окремих аспектах. Автор наголошує на необхідності комплексного, міждисциплінарного бачення для розробки ефективних механізмів управління якістю.

У статті запропоновано авторське визначення поняття «системний підхід до якості освіти» та охарактеризовано ключові аспекти його реалізації:

ідентифікація компонентів якості, аналіз освітнього середовища, проектування моделі управління якістю, планування та організація навчального процесу, моніторинг якості, постійний розвиток і вдосконалення.

Розкрито взаємозв'язки між структурними елементами системи якості освіти, наголошено на важливості їх ретельного вивчення та врахування педагогами для ефективного управління якістю. Наведено приклади прямих і зворотних зв'язків між змістом програм, кадровим забезпеченням, методиками навчання, матеріально-технічною базою тощо.

Акцентовано увагу на необхідності переосмислення ролі викладача як митця освітнього простору, а адміністраторів – як стратегічних педагогічних менеджерів якості.

У висновках підкреслюється, що досягнення освітньої досконалості можливе лише за умови послідовної реалізації системного підходу на всіх рівнях управління якістю освіти, забезпечення цілісності, стабільності та постійного вдосконалення освітнього процесу.

***Ключові слова:** системний підхід, якість освіти, управління, педагог, учасники освітнього процесу, навчальний заклад.*

Постановка проблеми. Освіта є духовним благом людини і водночас складною системою, що охоплює психолого-педагогічні процеси. Забезпечення високої якості надання навчальних послуг здобувачам освіти вимагає від педагогів всебічного розуміння освітньої системи та аналізу взаємозв'язків між її складовими. Системний підхід до освітньої досконалості та дослідження взаємозв'язку компонентів якості є надзвичайно актуальною проблемою в сучасній педагогічній науці яка породжує безліч дискусій.

По-перше, системний підхід дозволяє уникнути фрагментарності у вивченні якості освіти. Замість фокусування лише на окремих аспектах, таких як навчальні програми, методики викладання чи матеріально-технічна база, системний підхід розглядає їх як взаємопов'язані компоненти єдиного цілого.

По-друге, дослідження взаємозв'язків між компонентами якості освіти є ключовим для ефективного управління та вдосконалення освітніх процесів у навчальному закладі. Розуміння того, які зміни в одній частині системи можуть вплинути на інші, дозволяє керівникам та педагогам приймати обґрунтовані управлінські рішення та проводити організаційні заходи для підвищення якості освіти.

По-третє, в умовах швидких змін та викликів сучасного світу, системний підхід допомагає освітнім установам адаптуватися до умов соціально-економічного середовища. Застосування системного підходу дозволяє педагогам своєчасно реагувати на зміни,

передбачати потенційні наслідки, а також вживати відповідних заходів для забезпечення стійкої якості освіти у навчальному закладі.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему управління якістю освіти вивчали: Н. Батечко, І. А. Добрянський, М. З. Згуровський, О. Корсак, В. Г. Кремень, Л. Є. Сігаєва та інші. Системний підхід був предметом наукових пошуків у таких вчених: О. С. Білоус, О. А. Дубасенюк, О. В. Кустовська, Л. Й. Петришина, О. Д. Шарапов та інші. Натомість проблема забезпечення якості вищої освіти з позицій системного підходу розглядалася невеликою кількістю вчених: О. І. Волков, С. В. Лісова, Ю. О. Шабанова.

Таким чином, системний підхід до освітньої досконалості та дослідження взаємозв'язку компонентів якості є надзвичайно актуальним напрямком у педагогічній науці, що має вагомим науково-практичне значення для ефективного управління освітньою системою навчального закладу.

Мета статті – охарактеризувати системний підхід до освітньої досконалості та визначити взаємозв'язок компонентів якості освіти.

Методи досліджень. Для досягнення поставленої мети, було застосовано комплекс загальнонаукових методів: логіко-семантичний, проблемно-цільовий аналіз, порівняння, систематизації і узагальнення матеріалу, системно-структурний підхід. Обрані методи дали змогу автору ретельно проаналізувати наукову літературу та матеріали, доступні в мережі Інтернет, що стосуються обраної теми дослідження.

Науковий аналіз охопив педагогічні, психологічні та методичні джерела, що було зроблено для обґрунтування теоретичних аспектів поставленої проблеми і для визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження. Автором наведено власні висновки та пропозиції щодо удосконалення управління якістю освіти на основі системного підходу.

Виклад основного матеріалу. Освітня досконалість можна розуміти як ідеальний стан освітньої системи, за якого всі її структурні елементи функціонують максимально ефективно, забезпечуючи високу якість освітніх послуг та повністю задовольняючи потреби всіх зацікавлених сторін: здобувачів освіти, педагогів, роботодавців, держави та суспільства в цілому.

Ми погоджуємося із твердженням Н. О. Бутової, що проблема якості освіти – одна з центральних у сучасній освітній політиці і науці, оскільки вона пов'язана з вирішенням комплексу завдань,

спрямованих на розвиток особистості з високими моральними прагненнями та мотивами, її підготовку до життя в мінливому і суперечливому світі (Бутова, 2012).

Проте, постає питання, що ж таке якість освіти і які її основні складові?

Згідно положень частини 2 статті 41 Закону України «Про освіту» (Закон України про освіту, 2017), частини 23 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» (Закон України про вищу освіту, 2016), термінології національного стандарту України «Системи управління якістю» ДСТУ ISO 9001:2015 (Системи управління якістю, 2016) та беручи до уваги засади, викладені у «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ESG, 2015), було визначено, що якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості (Закон України про вищу освіту, 2016). А основними складовими системи управління якістю освіти є: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти на загальнодержавному рівні (Закон України про освіту, 2017).

Якість освіти – сукупність характеристик об'єкта, що складають його здатність задовольнити встановлені та передбачувані потреби, відповідність діяльності освітньої установи встановленим вимогам і стандартам (Забезпечення якості освіти, 2024).

Г. В. Павлова розглядає якість з позиції синергетичного підходу: якість – сукупність властивостей; ієрархічна система властивостей частин об'єкту (морфологічна структура якості); динамічна система властивостей; внутрішній момент, що виражається в закономірних зв'язках складових частин (функціональна структура якості) та конструює (визначає закономірності) умови розвитку об'єкту; основа існування об'єкту; фактор того, що об'єкт є єдиним, специфічним та впорядкованим; певна цінність (щодо об'єктів, які створюються

людиною), тобто якість таких об'єктів є цінною, інакше немає мотивів і не буде створення (Павлова, 2013).

На нашу думку, якість освіти – це системна характеристика, що визначається збалансованою взаємодією таких ключових компонентів: змістовного (актуальні програми та відповідність потребам особистості й ринку праці), кадрового (висококваліфіковані та професійні викладачі), науково-методичного (інноваційні педагогічні технології та методи навчання), матеріально-технічного (сучасна інфраструктура та ресурсне забезпечення), управлінського (ефективне управління якістю на всіх рівнях і безперервний моніторинг), фінансового (достатнє фінансування освітніх ініціатив) та соціально-психологічного (сприятливий клімат і комфортні умови для учасників процесу). Системний підхід до управління якістю полягає у гармонізації цих взаємопов'язаних складових для забезпечення високих стандартів освітніх послуг та задоволення встановлених і передбачуваних вимог суспільства, особистості й держави.

Г. М. Альохіна та Г. М. Скоробрещук виділяють зовнішні та внутрішні складові якості освіти. До внутрішніх характеристик якості науковці відносять: якість освітнього середовища («технологічність» управління освітнім процесом, ефективність науково-методичної роботи, ресурсне забезпечення навчального процесу, кадровий потенціал тощо); якість реалізації освітнього процесу (науковість і доступність змісту освіти, педагогічна майстерність, ефективність засобів навчання тощо); якість результатів освітнього процесу (рівень навчальних досягнень, розвиток мислення, ступінь соціальної адаптації, культури тощо). До зовнішніх показників якості освіти, що відображають ефективність функціонування освітньої системи, її вплив на людину та суспільні процеси, задоволення потреб особистості й держави загалом, належать: доступність освіти; відповідність освітнім стандартам; задоволення освітніх запитів; наступність освіти; відкриття перспектив професійного зростання тощо (Альохіна, Скоробрещук, 2014). Варто уточнити, що внутрішні складові якості освіти виникають із самої системи (моделі) освіти та процесу навчання у закладі, тоді як зовнішні складові якості освіти пов'язані з суспільним очікуваннями та кінцевими результатами освітнього процесу.

Якість освіти – багатогранне поняття, що охоплює ціла низка взаємопов'язаних компонентів. Виділимо і охарактеризуємо, ключові елементи, які формують освітню досконалість:

1. Освітні стандарти та навчальні програми. Чітко визначені, актуальні та збалансовані освітні стандарти по спеціальностям, які відповідають сучасним вимогам суспільства та ринку праці, є фундаментом якісної освіти молодого покоління.

2. Педагогічні методики та сучасні освітні технології. Використання інноваційних методик викладання, орієнтованих на активне, практико-орієнтоване навчання розвиває критичне мислення, формує необхідні фахові знання, уміння і навички, що є важливим для забезпечення високої якості професійної підготовки студентів.

3. Професійна компетентність науково-педагогічного персоналу. Високий рівень професійної кваліфікації, постійне вдосконалення та педагогічна майстерність викладачів є запорукою якісного освітнього процесу.

4. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення освітнього закладу. Сучасне, інноваційне обладнання, комп'ютерна техніка, дидактичні матеріали, засоби навчання, та інфраструктура створюють комфортне освітнє середовище для студентів.

5. Система моніторингу, оцінювання та управління якістю. Має бути забезпечений комплексний, прозорий механізм оцінки, контролю та безперервного вдосконалення освітньої діяльності. Результати навчальних досягнень студентів мають бути об'єктивними, а методики їх оцінювання зрозумілими і прийнятними.

6. Орієнтація на студента та його потреби. Фокус уваги педагогів та адміністрації закладу має ґрунтуватися на запитах та інтересах тих, хто навчається, що забезпечує високу мотивацію та залучення до освітнього процесу.

7. Зв'язок з ринком праці та роботодавцями. Тісна співпраця закладів освіти з бізнес-спільнотою гарантує актуальність та практичну спрямованість освітніх програм професійної підготовки.

На наше переконання, лише системний підхід до управління якістю освіти та її складових компонентів здатен сформувати цілісну, збалансовану модель освітньої досконалості, що відповідає сучасним викликам та запитам суспільства.

Системний підхід до освітньої досконалості передбачає цілісне, комплексне бачення освітньої екосистеми як єдиної взаємопов'язаної системи. Системний підхід ґрунтується на ретельному вивченні взаємозв'язків між усіма елементами цієї системи, серед яких – навчальні програми, методики викладання, кваліфікація педагогів,

матеріально-технічна база, фінансування, управління якістю тощо. Замість вузького фокусування на окремих аспектах, системний підхід дає педагогам зрозуміти, як ці компоненти взаємодіють та впливають один на одного, щоб виявити синергетичні ефекти та можливі розриви, усунути дублювання зусиль та максимізувати ефективність використання ресурсів навчального закладу. Виходячи з цього, логічно припустити, що лише за умови ефективного функціонування всіх компонентів системи якості освіти як єдиного цілого можливо досягти освітньої досконалості найвищого рівня.

Серед науковців є різні погляди на системний підхід щодо управління якістю освіти у навчальному закладі.

Н. В. Дупак наголошує, що реалізація системного підходу можлива лише в рамках державної стандартизації професійної освіти, тим самим забезпечується наступність освітніх стандартів і програм різних рівнів загальної й професійної освіти, підтримка якості трудових ресурсів на належному рівні (Дупак, 2015). Безумовно, освітня послуга є продуктом, а її надання потребує контролю якості, що є можливим лише через стандартизацію.

Наприклад, Ю. О. Жук визначаючи проблеми якості освіти, вважає, що системний підхід може застосовуватися для моніторингу якості освіти (Жук, 2007).

Ю. О. Шабанова характеризує сучасні доробки освітянського простору щодо інтегрованості, міждисциплінарності, трансдисциплінарності та синергійності як перспективних напрямів засування системного підходу у вищій школі (Шабанова, 2014).

Погоджуємось із думкою А. А. Харківської, яка зазначає, що визначальними тенденціями розвитку української освітньої системи стають фундаменталізація, посилення гуманістичної спрямованості, духовної та загальнокультурної складової, формування у студентів системного підходу до аналізу складних технічних і соціальних ситуацій, стратегічного мислення, виховання соціальної та професійної мобільності, бо мобільність сучасного світу породжує соціальну мобільність людини. система освіти має готувати людину до можливих професійних і соціальних перетворень (Харківська, 2014, с. 31). На думку вченої, провідну роль у цьому процесі мають відігравати інноваційні педагогічні методики: інтерактивні та ігрові технології, проблемне навчання тощо.

О. Дубинка та О. Старокожко вважають, що системний підхід передбачає виділення системи, структури, елементів як на рівні системи в цілому, так і на рівні кожної її підсистеми з урахуванням бажаного кінцевого результату, досягненню якого підпорядковане функціонування системи. Системний підхід передбачає розгляд навчального закладу як складної багатокomпонентної системи, головною підсистемою якої є педагогічна система, її функціонуванню підпорядковані всі інші підсистеми — матеріально-технічна, фінансова, управлінська (Дубинка, Старокожко, 2020, с. 167).

О. О. Біляковська робить висновок, що з позицій системного підходу професійна підготовка майбутніх вчителів – це система, яка містить структурні компоненти, кожен з яких є необхідним, а всі разом є достатніми для того, щоб у ході взаємодії досягнути поставленої мети, щодо забезпечення її якості на всіх рівнях окресленої системи під час вирішення конкретних завдань та реалізації відповідних функцій. При цьому варто простежити системоутворювальні зв'язки між метою, завданнями, змістом, формами та методами, освітнім середовищем, суб'єкт-суб'єктними (суб'єкт-об'єктними) взаєминами в освітньому процесі й їх взаємодії (Біляковська, 2019, с. 29).

З позиції науки «Основи теорії систем і системного аналізу» К. О. Сорока наводить визначення: системний підхід – це напрямок дослідження, вивчення світу, в основі якого лежить розгляд об'єктів як системи, орієнтація на розкриття цілісності об'єкта, виявлення різноманітності зв'язків у ньому і приведення їх до єдиної теоретичної картини. Основними принципами системного підходу є: взаємозв'язку, багатоплановості, багатомірності, ієрархічності, різнопорядковості, динамічності (Сорока, 2004, с. 14–15).

Отже, погляди науковців на системний підхід щодо управління якістю освіти у навчальних закладах, безумовно, заслуговують на доброзичливу критику. Хоча більшість дослідників визнають важливість системного підходу, їхні погляди нерідко виглядають дещо фрагментарними і обмеженими окремими аспектами освітнього процесу. Деякі вчені розглядають системний підхід переважно крізь призму державних стандартів, моніторингу чи окремих педагогічних технологій. Проте, сутність системного підходу полягає в управлінні всіма елементами навчального середовища, комплексному баченні освітньої системи як цілісності з багатьма взаємопов'язаними елементами. Можливо, дослідникам варто більше уваги приділяти саме

інтеграції різних складових освітнього процесу, вивченню зв'язків між ними та пошуку шляхів їх гармонійної взаємодії задля досягнення високої якості освіти на всіх рівнях. На наше переконання, лише за такого системного, міждисциплінарного погляду можна розробити дійсно ефективні механізми управління якістю у навчальних закладах.

Системний підхід до освітньої досконалості розглядає якість освіти людини (майбутнього фахівця з конкретної спеціальності) як складну, динамічну систему взаємопов'язаних педагогічного, психологічного, соціально-культурного та філософського компонентів, гармонійна взаємодія яких забезпечує високий результат навчально-виховного процесу та виправдання очікувань здобувачів освіти.

Філософський погляд на системний підхід полягає у визнанні освіти як динамічного цілого, де окремі компоненти (навчальні програми, педагогічні методика, освітнє середовище, матеріально-технічна база) виступають не ізольованими автономними одиницями, а як невід'ємними елементами єдиної системи управління закладом освіти. Лише гармонійне поєднання цих складових, їх синергетична взаємодія, можуть породжувати справжню освітню досконалість. Сама ж реалізація системного підходу до якості освіти вимагає переосмислення ролі викладача, який постає не лише як предметний експерт та дослідник, а як митець освітнього простору, здатний бачити у своїх підопічних талановитих людей, які своєю працею готові принести користь народному господарству своєї країни. За цих умов, адміністратори навчальних закладів стають стратегічними педагогічними менеджерами, які планують та впроваджують комплексну систему управління якістю освіти, орієнтовану постійне удосконалення надання освітніх послуг студентам.

Наведемо авторську дефініцію поняття «системний підхід до якості освіти» – це комплексна методологія педагогічної науки, що розглядає якість освіти як багатофакторну систему пов'язаних та взаємозалежних компонентів освітнього середовища навчального закладу, які у своїй сукупності забезпечують ефективність освітньої діяльності на високому рівні, відповідно до встановлених державних стандартів.

На нашу думку, системний підхід до якості освіти передбачає реалізацію таких аспектів:

1. Ідентифікацію ключових елементів якості освіти, таких як: навчальні програми, педагогічні методика, досвід і рівень фахової

компетентності педагогічного колективу, навчально-методичне забезпечення тощо.

2. Аналіз освітнього середовища навчального закладу, зокрема: наявна матеріально-технічна база, навчальні корпуси та приміщення (бібліотека, спортзал, їдальня, медпункт, гуртожиток), засоби навчання тощо. Даний компонент передбачає наявні та потенційні можливості створювати гарні умови для навчання здобувачів освіти.

3. Проектування моделі управління якістю освіти, що забезпечує цілісність, узгодженість, структурованість та оптимізацію функціонування всіх елементів системи.

4. Планування навчального процесу в закладі освіти передбачає різноманітні напрямки роботи навчально-методичного відділу: складання розкладу аудиторних занять, складання графіків відкритих занять, екзаменаційних сесій та захисту курсових, дипломних, науково-дослідних робіт студентів, взаємовідвідування викладачів, засідань науково-методичних об'єднань, консультацій студентів, планів роботи кафедр та наукових досліджень, планів роботи студентських гуртків тощо.

5. Організація навчального процесу у закладі освіти, що передбачає різноманітні напрямки роботи викладачів: планування і проведення занять, складання графіків та проведення захисту курсових, дипломних, науково-дослідних робіт, проведення консультації та перездачі з навчальних дисциплін, реалізація навчальних планів, проведення екзаменаційних сесій, а також реалізація спортивних, культурно-мистецьких та виховних заходів для студентів.

6. Запровадження комплексної та гнучкої системи моніторингу, оцінювання та контролю якості надання освітніх послуг на всіх рівнях фахової підготовки: лекції, семінари, практичні та лабораторні роботи, науково-дослідницькі роботи, самостійне навчання, стажування на базах практики.

7. Постійне самовдосконалення і розвиток. Даний аспект передбачає вивчення передового досвіду інших закладів освіти, стажування педагогічних працівників та студентів, підвищення кваліфікації. Важливо забезпечити адаптацію системи управління якістю освіти до мінливих потреб суспільства і роботодавців.

Варто зазначити, що системний підхід дозволяє забезпечити цілісність, стабільність та постійне покращення якості освіти як складного, динамічного та багатогранного феномену суспільно-творчої діяльності.

Забезпечення високої якості вищої освіти потребує системного підходу, за якого всі структурні елементи розглядаються як взаємопов'язані складові єдиної цілісної системи. Враховуючи основи теорії систем і системного аналізу, можна стверджувати, що між усіма елементами системи якості освіти існують нерозривні прямі та зворотні зв'язки, які мають бути ретельно вивчені педагогами та враховані в процесі управління якістю.

По-перше, зміст освітніх програм перебуває у прямому зв'язку з кадровим забезпеченням навчального процесу. Актуальність і відповідність програм сучасним вимогам ринку праці значною мірою залежить від рівня кваліфікації, професіоналізму та педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників. Водночас оновлені програми вимагають від викладачів постійного професійного розвитку, опанування новітніх методик і технологій навчання, що створює зворотний зв'язок.

По-друге, ефективність педагогічних методик та інноваційних форм організації освітнього процесу безпосередньо пов'язана прямим зв'язком з наявністю відповідної матеріально-технічної бази. Впровадження сучасних ІТ-рішень, мультимедійних засобів, лабораторного обладнання тощо є вагомим чинником підвищення якості навчання. У зворотному напрямку, рівень використання матеріально-технічної бази визначає її достатність та необхідність оновлення.

По-третє, забезпечення тісного прямого зв'язку змісту освітніх програм з актуальними потребами ринку праці та роботодавців є запорукою підготовки конкурентоспроможних фахівців. Зворотний зв'язок відбувається через відгуки роботодавців та коригування програм відповідно до нових вимог.

Отже, кожен структурний елемент системи якості вищої освіти перебуває у складній взаємодії з іншими, утворюючи розгалужену мережу прямих і зворотних зв'язків. Комплексний системний підхід до управління дозволяє досягти високих стандартів якості на всіх рівнях освітнього процесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досягнення освітньої досконалості можливе лише за умови системного підходу до управління якістю освіти, що передбачає комплексне бачення освітньої системи як єдиної цілісності з багатьма взаємопов'язаними елементами.

Якість освіти визначається збалансованою взаємодією таких складових: зміст програм, кваліфікація викладачів, педагогічні

методики, матеріально-технічна база, система управління якістю, фінансування та соціально-психологічний клімат. Між структурними компонентами системи якості освіти існують численні прямі та зворотні зв'язки. Ретельне вивчення та врахування педагогами цих зв'язків є ключовим для ефективного управління якістю.

Погляди більшості науковців на системний підхід досі залишаються фрагментарними, зосередженими лише на окремих аспектах. Необхідне комплексне, міждисциплінарне бачення для розробки дієвих механізмів управління якістю. Системний підхід вимагає переосмислення ролі викладача як митця освітнього простору, а адміністраторів та викладачів – як стратегічних педагогічних менеджерів якості. Реалізація системного підходу передбачає ідентифікацію ключових елементів якості, аналіз освітнього середовища, проектування моделі управління якістю, планування та організацію навчального процесу, моніторинг якості, а також постійний розвиток і самовдосконалення. Отже, забезпечення реалізації освітніх стандартів, а також досягнення цілісності, стабільності та постійного вдосконалення якості освіти можливе лише за умови послідовної реалізації системного підходу на всіх рівнях.

Перспективами подальших досліджень можуть бути розгляд сучасних концепцій управління якістю освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Альохіна, Г.М., & Скоробрещук, Г.М. (2014). Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу»*, 3, 124–127. (Alokhina, H.M., & Skorobreshchuk, H.M. (2014). Quality of education in the context of modern transformations of higher education. *Higher Education of Ukraine. Thematic issue "European Integration of Higher Education of Ukraine in the Context of the Bologna Process"*, 3, 124–127).
- Біляковська, О. О. (2019). Системний підхід до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 70, 27–30. (Biliakovska, O. O. (2019). A systematic approach to ensuring the quality of professional training of future teachers. *Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 70, 27–30).
- Бутова, Н. О. (2012). Сутність і структура поняття «якість освітнього процесу» у філософській та психолого-педагогічній літературі. *Науковий вісник Донбасу*, 1. [URL:https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12bnotpl.pdf](https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12bnotpl.pdf). (Butova, N. O. (2012). The essence and structure of the concept of "quality of the educational process" in philosophical and psychological-pedagogical literature. *Scientific Bulletin of Donbass*, 1. <https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12bnotpl.pdf>).

- Дубинка, О., & Старокошко, О. (2020). Системний підхід до управління навчальним закладом. *Збірник тез наукових доповідей студентів Бердянського державного педагогічного університету*, 3, 166–169. (Dubynka, O., & Starokozhko, O. (2020). A systematic approach to the management of an educational institution. *Collection of Abstracts of Scientific Reports of Students of Berdyansk State Pedagogical University*, 3, 166–169).
- Дупак, Н. В. (2015). Особливості реалізації системного підходу до стандартизації професійної освіти. У *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження: монографія* Дубасенюк О. А. (ред.). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, сс. 109–124. (Dupak, N. V. (2015). Features of the implementation of a systematic approach to the standardization of professional education. In O. A. Dubaseniuk (Ed.), *Professional Pedagogical Education: Systematic Research*. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University Publishing House, pp. 109–124).
- Жук, Ю. О. (2007). Системний підхід в організації моніторингу якості освіти. *Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти: матеріали методологічного семінару АПН України*. (15 листопада 2006 р.). Київ: СПД Богданова, А. М., сс. 160–165. (Zhuk, Yu. O. (2007). A systematic approach in the organization of monitoring the quality of education. In *Problems of Education Quality: Theoretical and Practical Aspects: Materials of the Methodological Seminar of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. Kyiv: SPD Bohdanova, A.M., pp. 160–165.).
- Забезпечення якості освіти*. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. (2024). [URL:https://eq-sector.tdmu.edu.ua/система-внутрішнього-забезпечення-якості-освіти](https://eq-sector.tdmu.edu.ua/система-внутрішнього-забезпечення-якості-освіти). (*Quality Assurance in Education*. I. Ya. Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine. (2024). <https://eq-sector.tdmu.edu.ua/система-внутрішнього-забезпечення-якості-освіти>).
- Павлова, Г. В. (2013). Синергетичний підхід до якості освіти. *Гілея*, 71 (4), 59–68. (Pavlova, H. V. (2013). A synergetic approach to the quality of education. *Hileya*, 71 (4), 59–68).
- Про вищу освіту* (Закон України) № 2145-VIII (05.09.2016). [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text). (*On Higher Education (Law of Ukraine) № 2145-VIII (05.09.2016)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>).
- Про освіту* (Закон України) № 2145-VIII (05.09.2017). [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text). (*On Education (Law of Ukraine) № 2145-VIII (05.09.2017)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>).
- Системи управління якістю. Вимоги* : ДСТУ ISO 9001:2015. (2016). Київ: ДП «УкрНДНЦ». URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>. (*Quality Management Systems. Requirements* : DSTU ISO 9001:2015. (2016). Kyiv: DP "UkrNDNTs". <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>).
- Сорока, К. О. (2004). *Основи теорії систем і системного аналізу*: Навч. посібник. ХНАМГ. (Soroka, K.O. (2004). *Fundamentals of Systems Theory and Systems Analysis: A Textbook*. KhNAMH).
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)* (2015). Київ: ТОВ ЦС. (*Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)* (2015). Kyiv: CS Ltd).

- Харківська, А. А. (2014). Системний підхід та інновації в сучасній педагогічній науці. В. І. Смоланка & І. В. Артёмов (Ред.). *Міжнародний науковий вісник: збірник статей за матеріалами XXVII Міжнародної науково-практичної конференції*, Ужгород-Будапешт, 26–29 листопада 2013 року (Вип. 8 (27), 31–35). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». (Kharkivska, A.A. (2014). A systematic approach and innovations in modern pedagogical science. In V.I. Smolanka & I.V. Artomov (Eds.), *International Scientific Bulletin: Collection of Articles from the XXVII International Scientific-Practical Conference* (Issue 8 (27), 31–35). Uzhhorod: Uzhhorod National University).
- Шабанова, Ю. О. (2014). *Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури*; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. Донецьк : НГУ. 120. (Shabanova, Yu.O. (2014). *A Systematic Approach in Higher Education: A Textbook for Master's Students*; Ministry of Education and Science of Ukraine; National Mining University. Donetsk: NHU. 120).

SUMMARY

Chernenko Alexander. A systematic approach to educational excellence: investigating the interrelationship of quality components.

The article examines the importance of a systematic approach to quality management in education and achieving educational excellence. The author emphasizes that the quality of education is a complex, multi-component system in which all elements (curricula, teaching methods, staffing, material and technical base, funding, management system, etc.) are closely interconnected and interrelated. The aim of the article is to characterize the systematic approach to educational excellence and identify the interrelationship of the components of educational quality. To achieve this goal, a set of general scientific methods was applied: logical-semantic, problem-targeted analysis, comparison, systematization and generalization of material, systematic-structural approach. The chosen methods allowed the author to thoroughly analyze the scientific literature and materials available on the Internet and in scientific libraries related to the chosen research topic. The views of different scholars on a systematic approach to quality management in education are analyzed, which often remain fragmented and focused only on specific aspects. The author emphasizes the need for a comprehensive, interdisciplinary vision to develop effective quality management mechanisms. The article proposes the author's definition of the concept of "a systematic approach to the quality of education" and characterizes the key aspects of its implementation: identification of quality components, analysis of the educational environment, design of a quality management model, planning and organization of the educational process, quality monitoring, continuous development and improvement. The interrelationships between the structural elements of the education quality system are revealed, and the importance of their thorough study and consideration by teachers for effective quality management is emphasized. Examples of direct and feedback links between program content, staffing, teaching methods, material and technical base, etc. are provided. Attention is drawn to the need to rethink the role of the teacher as an artist of the educational space, and administrators as strategic pedagogical quality managers. The conclusions emphasize that achieving educational excellence is possible only through the consistent implementation of a systematic approach at all levels of quality management in education, ensuring the integrity, stability, and continuous improvement of the educational process.

Key words: systematic approach, quality of education, management, teacher, participants of the educational process, educational institution.